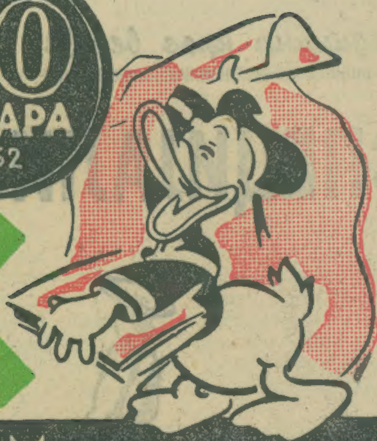
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

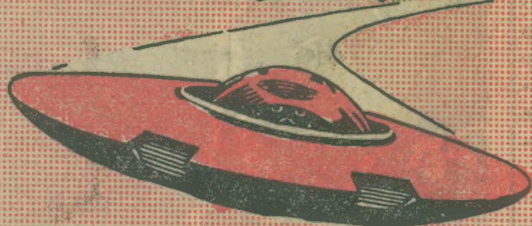
Година XXII — Број 446

Субота, 16 јул 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

У ОВОМ БРОЈУ:

T. 5/60

Медицина кроз векове

СПЕЦИЈАЛИСТИ СЕ ОДВАЈАЈУ

„Бојно поље на коме је он пао једно је од оних који захтевају велику храброст и убирају много жртава... У његовим годинама нико није учинио више". Тим речима јавио је Наполеону велики француски ратни хирург Корвизор да је умро Мари Франсоа Биша, париски лекар и писац књиге „Описна анатомија".

У двадесетосмој години Биша је себи поставио задатак који је од њега захтевао не само упорност већ и много снаге: за шест месеци он је у највећој париској болници извршио 600 аутопсија. За то време он је, да не би прекидао рад, чак и спавао у мртвачници. Али, то је био сувише велики напор за његов не баш отпоран организам. Биша је умро у својој 31-ој години.

Биша је нарочито проучавао промене у структури тела настале услед болести. Његова моћ запажања била је толика да је могао без микроскопа да разликује 21 врсту структуре ткива. Своје идеје Биша је исцрпно изложио у пет томова своје „Анатомије", чиме је постао оснивач модерне хистологије и један од пионира патологије.

Наполеонови ратови „избацили" су знатан број одличних хирурга који су се вратили у Француску с великим искуством. То своје практично знање они су по повратку с ратишта брзо употпунили оним што су за време њиховог отсуства Биша и његова школа открили и научили. Јаз који је у свим земљама постојао између медицине и хирургије у Француској се у то време није готово ни примећивао. Поред тога, Наполеонов „Кодекс" прописивао је за лекаре и хирурге исто школовање, чиме су се они по значају и друштвеном изгледу изједначавали.

Најсјајнији хирург Царства био је барон Дипитрен. Као студент живео је у највећој беди. За њега се прича да је једном шест месеци јео само хлеб и помало сира, а да је уље за своју лампу скупљао у болници. Али, тридесет година преданог рада учиниле су од њега одличног патолога и вештог хирурга. Захваљујући томе, а и снази своје личности, Дипитрен је стекао огромну праксу. На његовим предавањима студенти су се грабили за места. Године сиромаштва су прошле и Дипитреново богатство ценило се на 3 милиона франака, што је била огромна свота у оно време.

„Наполеон хирургије" како су Дипитрена називали, због његовог укрућеног држања и изванредног сналажења у непредвиђеним случајевима приликом операција, није остављао људе равнодушним. Они којима је помогао, обожавали су га; други га нису волели. Његове колеге су говориле: „Дипитрен, први хирург и последњи човек". Можда је Дипитрен био „последњи човек" али његови критичари ућутали би сви одреда кад би се он појавио у сали за операције. Јер, тамо му није било равног. „Ја сам грешио, — признавао је он — али сам грешио мање него други хирурзи". Дипитрен је заиста учинио мање грешака, јер је он боље од осталих био поткован у патолошкој анатомији.

И поред своје велике праксе и рада са студентима, Дипитрен је налазио времена да проучава структуру костију, мишића и тетива. Он је такође изумео многе нове операције које би му, и да ништа друго није учинио, осигурале место међу великим хирурзима у историји медицине.

Слично хирургији, ортопедија је у Француској почетком 19 века учинила велики напредак издвојивши се као специјална грана медицине. Заслуга за то у многоме припада Жаку Матјеу Делпешу који је у својој књизи „Ортоморфија" дао прве схватљиве описе деформација костију и зглобова. Усто, Делпеш је основао ортопедски санаторијум у природи недалеко од Монпељеа. Око санаторијума су била игралишта и вежбалишта са разним справама јер је Делпеш чврсто веровао да се многе деформације могу спречити, па чак и излечити одређеним вежбама. Нажалост, првог ортопеда Француске убио је 1832 године један његов незадовољни пацијент.

И наука о кожним болестима кренула је мање-више самосталним путем захваљујући напорима Жан-Луја д'Алибера. Марљив мада површан класификатор кожних обољења, добронамерни д'Алибер потрошио је 300 хиљада франака да би могао да објави своју сјајно илустровану књигу у 12 томова „Опис болести коже". Своја предавања држао је пред огромним бројем слушалаца у дворишту — јер довољно велике просторије није било — париске болнице „Свети Луј" док су слике на којима су биле претстављене кожне болести висиле с дрвећа.

ДИЗНИЈЕВ КОНКУРС

„Имате ли лице које само ваша рођена мати може да воли? Јесте ли најружнији човек кога познајете? Плаше ли вас се деца ваших суседа? Ако је тако, онда сте за нас прави човек".

Оваквим огласом позвао је Волт Дизни преко дневних листова у Тринидаду одбијајуће ружне људе да би између њих изабрао стотину који ће у његовом новом филму играти гусаре. На Дизнијев оглас одговорило је преко хиљаду људи.

АРАБЉАНСКЕ ПОСЛОВИЦЕ

Још пре него што уђеш, размишљај када ћеш отићи.

Брзо зрело — често гњило.

Боље је пријатељу опростити, него га заувек изгубити.

Стрпљење је кључ врата радости — нестрпљење кључ врата жалости.

Један жури — други луња. Обојица се сретну крај реке где чекају на скелу.

Рођаке нам је одредила судбина. Срећа је што пријатеље бирамо сами.

ЈАЧА ЈЕ ТЕХНИКА

Највишу грађевину на свету, Емпајер стејт билдинг у Њујорку гром је погодио на стотине пута и честа му је мета и сада. Међутим, око 25.000 закупаца и станара у овој грађевини нису због тога забринути. Велика грађевина са челичном конструкцијом делује као џиновски громобран и без опасности спроводи гром у земљу.

Ripley's Веровали или не!

ВЕНАЦ ОД РУЖА
КОЈИ СЕ СВАКЕ ГОДИНЕ СТАВЉА ОКО КАМЕНЕ СТАТУЕ ВОЈВОДЕ ОД ПЕМБРЈУГА БИО ЈЕ ГОДИШЊА КИРИЈА ЗА ЈЕДАН ПОСЕД У ТОНГУ (ЕНГЛЕСКА) ПУНИХ 386 ГОДИНА (1371 – 1757)

НОВОЗЕЛАНДСКА МОРСКА ЛАСТА
УВЕК ПОЛАЖЕ СВОЈЕ ЈАЈЕ У МАЛО УДУБЉЕЊЕ НА ГРАНИ ДРВЕТА ПОХУТУКАВА — ИПАК НИЈЕ ЗАБЕЛЕЖЕН СЛУЧАЈ ДА ЈЕ ЈАЈЕ ПАЛО С ГРАНЕ

ОПСЕРВАТОРИЈА ЛИК,
НА МАУНТ ХАМИЛТОНУ (КАЛИФОРНИЈА) ИСТОВРЕМЕНО ЈЕ НАДГРОБНИ СПОМЕНИК ЏЕМСА ЛИКА КОЈИ ЈЕ ДАО 610000 ДОЛАРА ЗА ВЕЛИКИ ТЕЛЕСКОП. ЛИК ЈЕ САХРАЊЕН У ТЕМЕЉИМА ОПСЕРВАТОРИЈЕ

ЏИНОВСКИ ПОРТРЕТ НЕРОНА
ВИСОК 42 МЕТРА КОЈИ СЕ НАЛАЗИО У МАЈУСОВИМ ВРТОВИМА У РИМУ УНИШТИО ЈЕ ГРОМ ОНОГ ИСТОГ ДАНА КАД ЈЕ НЕРОН ОДУЗЕО СЕБИ ЖИВОТ

ЈАБУКУ
ТЕШКУ 1200 ГРАМА ОДГАЈИО ЈЕ ТИОДОР ПИТЕРСОН ИЗ СИДНЕЈА (АУСТРАЛИЈА)

БОБ ДОТСАУЕР
ИЗ СИДЕР РАПИДСА (САД) КОЈИ ИМА ЈЕДНУ НОГУ ДРВЕНУ МОЖЕ ДА ДРЖИ НА БРАДИ ИНДИЈАНСКИ ЧАМАЦ ТЕЖАК 75 КГР.

КАКО ЈЕ ПОСТАЛО ДУГМЕ

Када су људи још носили одећу у облику плашта који је слободно падао низ тело затварали су га неком врстом игле. Можда се неко некад на иглу убо па ју је у бесу бацио и помислио — на који други начин да затвори одело. Брзо се одлучио: мачем је прорезао један крај одеће а другим обмотао један камен и провукао кроз разрез — родило се дугме а с њим и рупица. Додуше, до крајности примитивно али дугме је било ту и с њим се отада морало рачунати. Штавише оно је поста-

ло важан фактор у историји моде. Када је од лабавог плашта мало помало настајала одећа која се припајала уз тело морала се она на неки начин отварати да би се обукла.

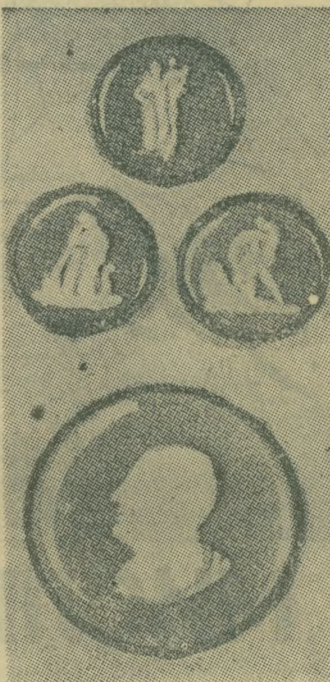
У 13 веку настаје видљива промена у кроју одела па се полако развија мода. Пошто

је затварање хаљина копчама и гајтанима било непотпуно на њихово место долази дугме. Ускоро оно не служи само за затварање одела него и као украс, а 1400 године када се прави све раскошнија и фантастичнија одећа претвара се на неким ношњама у прапорце. У 15 веку дугме губи мало свој значај али у 16, 17 а највише у 18 веку постаје опет врло важан модни фактор. На портретима из оног времена виде се дугмад од драгог камења јер је оно постало накит исто толико важан као аграфе, огрлице, минђуше и прстење.

У 17 веку је мода прописивала да мушко одело има 94 дугмета — 42 напред на капуту, по 14 на оба џепа, 4 насвакој манжети и 8 горе на рукавима. Само у дугмета улаган је читав иметак, јер су сва била од драгог камења. У луксузу је нарочито предњачио француски двор.

Касније је мода постала ма-

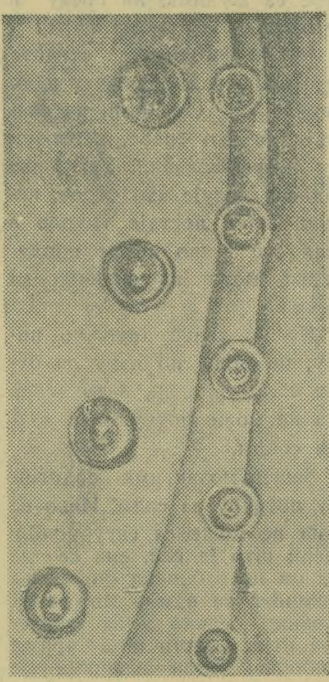

КРИСТАЛНА ДУГМАД ОИВИЧЕНА ЗЛАТОМ НА ЗЛАТНОЈ ПОДЛОЗИ

ло умеренија. Носило се само 60—72 дугмета али уместо њих биле су неопходне пантљике на раменима, копче на шеширима, пређице на ципелама и коленима, опасачи, ручке на мачевима, све украшено скупоценим камењем.

Скромнија су била дугмета од корњачине коре и топаза али су она служила само за ловачка одела. Нека дугмета су била права ремекдела златарске уметности. Постојала су такозвана „дугмета љубави“ једна су носиле даме а друга господа. Једна од гарнитура дугмета Августа Јаког имала је натпис израђен у злату: „Видети вас или умрети“. Било је дугмади за даме са златним срцем преко кога је стављан кључ од дијаманата, док су господа више волела загонетније — са ребусима и шифрама.

Постојала су дугмета од седефа оивичена златом са словима помоћу којих су саопштаване галантне поруке разумљиве само оном кога су се тицале. Било је великих дугмета у којима се под

ДУГМАД СА КРАЈА 18 ВЕКА

кристалним стаклом налазила уметнички израђена женска коса у облику цвета или орнамента; других са птицама минијатурно насликаним на које су још прилепљивана мајушна перца. Дугмета су израђивана од најтање златне жице у облику лептира или цвета. Чашица цвета је била емијлирана и шупља да би се у њу ставила кап мириса који дочарава природан мирис цвета.

Али време претераног луксуза је прошло са настанком Француске револуције. Тада се на дугмету налазио симбол :црвена фригиска капа на белом пољу или националне боје црвено-бело-плаво са речима: „Братство, Слобода, Једнакост“.

У 19 веку враћа се дугме својој правој намени — служи за закопчавање. Прошло је време његовог сјаја.

Стрпљивим и неуморним радом сакупљено је све што се зна о дугмету и његовом развоју и сачувано у Валдонском музеју дугмади у Прагу, али је он нажалост затворен.

ПАЈА ПАТАК

by WALT DISNEY

АХ, НАЈЗАД ЈЕ ГОТОВА!

ДЕЦО, САД САМ БАШ ЗАВРШИО ЈЕДНУ ПРИЧУ... 'ОЋЕТЕ ЛИ ДА ЈЕ ПРОЧИТАТЕ?

БОЛЕ НАС ОЧИ, УЈКА ПАЈО... КАСНИЈЕ!

КОМШИЈА, НАПИС'О САМ ПРИЧУ... ДА ЈЕ ПРОЧИТАТЕ, А?

РАДО... САМО, РАЗБИО САМ НАОЧАРИ!

ПАТА

313

ДРАГЕ ВОЉЕ... АЛ' БАШ ДАНАС МОРАМ НА ПРОБУ КОД КРОЈАЧИЦЕ! СУТРА ЋУ...

У РЕДУ, У РЕДУ!

ВИ ИМАТЕ ВРЕМЕНА НА ПРЕТЕК! ДА ЛИ БИСТЕ ПРОЧИТАЛИ ЈЕДНУ ПРИЧУ?

ЈА ТИ, БУРАЗЕРУ, НИСАМ ЗАВРШИО ОСНОВНУ ШКОЛУ...

...ШТО ИЗ ЧИТАЊА НИКАД НИСАМ ЗАРАДИО ВИШЕ ОД ДВОЈКЕ!

WALT DISNEY

ВИ НЕ БИСТЕ...

Чувени бечки глумац Жирарди имао је обичај да задоцњава на пробе. Једном приликом директор који је дошао да присуствује проби, бесан због толике његове немарности, издрао се на глумца:

— На вашем месту, господине Жирарди, ја уопште не бих дошао.

— Ви не бисте, дабоме, али не и ја.

КАТАСТРОФЕ НА МОРУ

ПОЖАР НА БРОДУ

Нема веће несреће него кад пожар, који је иначе поред поплаве најстрашнија елементарна непогода, букне на неком броду. Таквих случајева има и данас, а поготову их је било раније када је материјал од кога су бродови прављени био знатно слабији, а безбедност готово никаква.

Пре двадесетак година оваква катастрофа задесила је италијански пароброд „Орацио" док се са 600 путника налазио на морској пучини у висини француске луке Тулон. Спасавање је било веома отежано, јер бродови, који су притекли у помоћ, нису могли да се приближе настрадалом броду због ужасне врућине, дима и магле.

Какве се све сцене догађају међу путницима на броду који је обухваћен пожаром види се, унеколико, из овог описа катастрофе на француском путничком броду „Азија" који је плануо у арапској луци Џиди 21 маја 1930 године. На њему је било око 1500 путника.

У осам часова увече командант брода капетан Маршандо легао је, да у својој кабини отспава, пошто ће сутра зором његов брод да повезе 1500 путника из Меке да би их вратио њиховим кућама у разним пристаништима јужног дела Црвеног Мора. Мало пре тога бродски официри су му јавили да је укрцавање путника, које је трајало цело по подне, најзад завршено.

Радиотелеграфиста овог брода измењао је још последње речи са једним другим бродом у пристаништу.

— Има ли шта ново? — питали су са оног брода.

— Ништа нарочито! — одговорила је „Азија" — Лаку ноћ!

Није прошло ни пет минута, а један члан посаде узрујано је закуцао на вратима кабине капетана Маршанда:

— Пожар на броду, капетане! Гори једна кабина друге класе. Ватра се нагло шири!

Капетан је излетео и за трен ока се нашао на свом командном мосту. Први официр саопштио му је укратко да су напори за гашење ватре остали безуспешни.

Једним погледом капетан је јасно уочио опасност. Густ дим куљао је из кабине на стражњем делу брода. Путнике је захватила паника. Узвици страха и запрепашћења избијали су из шарене масе путника.

— Мораћемо искрцати чамце за спасавање! — одлучио је капетан Маршандо, али је одмах затим, пренеражен, констатовао да се са једног бока брода чамци због ватре не могу уопште да спусте.

Капетан је брзо донео другу одлуку. На парчету хартије написао је брзо поруку за бродски радиотелеграф:

„Пожар на броду. Хиљаду пет стотина путника и осамдесет шест чланова посаде. Чамце за спасавање немогућно спустити. Молим све бродове у околини да ми пошаљу помоћ".

„Има доста бродова око нас!" — веровао је капетан Маршандо предајући радиограм. „Неће бити опасности".

Догледом примети шест бродова осталих у пристаништу Џиди од којих су четири била енглеска и два француска.

„Азија" се налазила свега на миљу од обале, спремна да ујутру, са плимом крене на пут, а остали бродови остали су усидрени на пола миље од ње. И поред мрака који се већ хватао, капетан Маршандо је догледом јасно приметио како је на осталим бродовима настала узбуна и како се брзо спуштају чамци у море. Кад би само могао да задржи пожар док стигне помоћ, нико не би страдао!

Чланови посаде трудили су се својски да ватру локализују, али узалуд. Један за другим морали су да узмичу пред пожаром, заштићујући рукама лице од силне врућине.

Чамци за спасавање са другог брода припремани су да се спусте у море.

У маси је настало безглаво комешање и гужва. Узалуд су чланови посаде покушавали да у људској лави ни, која је јурила ка чамцима, успоставе неки ред. Око осамдесет људи и жена за неколико секунди напунило је први чамац. Капетан је знао да ће он да се скрха или преврне пре него што стигне до воде. Али у паници се ништа разумно није могло да предузме. Постојала је једино нада да ће бродоломнике прихватити чамци са других бродова који су већ почели да пристижу.

Ајкуле!

Препун чамац почео је полако да се спушта наниже, док су путници викали и плакали од страха. И тачно на пола пута чамац се одједном изврну и путници поиспадаше у море.

Мало је њих знало да плива, а што је још страшније — море је на том месту било пуно ајкула! Капетан је са командног моста видео како ова морска чудовишта пливају међу масом која се давила у мору. Сваки час је понеки очајнички и језив крик најављивао да је обрачун завршен.

Чамци из других бродова већ су кретали око „Азије" и прихватали оне који су правим чудом избегли оштре зубе ајкула. За то време спуштани су и други чамци. Али и са њима се догодило исто што и са првим. Исте сцене ужаса и страха, иста борба за места, плач и вика, а онда дављење или борба са ајкулама. Паника је била главна препрека да се спасу људи и брод. Капетан се одлучио на последње средство. Дао је наређење машинском одељењу где је било свега још неколико људи, на челу са главним инжењером:

— Пуном паром напред!

Подморски гребен!

Машине су прорадиле. Капетан је хтео да брод притера обали и да га насуче. Али брод није далеко доспео. Сав се потресао а мукли тутањ је наговестио да је брод налетео на подводни гребен.

Око „Азије" се било искупило много чамаца. Стигле су у помоћ и мале арапске једрилице. Врућина од ватре која се све више ширила постала је неподношљива. Чланови посаде ужурбано су се кретали међу путницима и наговарали их да се конопцима спусте до лађе и чамаца који су стигли у помоћ. Али сви су били толико уплашени да их је страх укочио и приковао за место. Ипак, неколико њих решили су да се спусте помоћу конопаца.

Кад су остали видели да су се они спасли настала је јурњава на конопце. Али врућина од пожара постала је толико јака да су планули и врхови катарки на неким арапским једрилицама које су се сасвим приближиле броду. Многи путници више нису чекали да дођу до конопца него су право с брода, са висине од осам до девет метара скакали у море. Њих су чамци доле брзо проналазили и спасавали.

Часови су пролазили, а мучан рад на спасавању 1500 путника „Азије" настављао се неуморно.

Најзад су официри јавили да је сав посао завршен. Сутрадан је прозивком утврђено да је у катастрофи погинуло 112 лица.

Требало је сада да се спасава посада.

Бродови пропадају — али традиције поморацa живе

Брзо су се морнари са „Азије" спустили конопцима, а неки су скакали директно са брода излажући се опасности да доспеју у чељусти ајкула.

Четири часа беснела је ватра на броду. Капетан је видео пожртвованост и самопрегор својих морнара али и себичност многих путника, безобзирност и свирепост, сцене ужаса кад су људи живи горели на броду, или кад су их доле у мору прождирале ајкуле. Веран традицијама мора, пошто је све испратио, капетан Маршандо пошао је последњи са свог пропалог брода. Дохватио је бродске папире и пробијајући се кроз дим и пламен док му је страховита врућина пржила руке и лице скочио је са брода кад је овај већ био претворен у олупину.

Један енглески чамац брзо га је пронашао и спасао.

* * * * * * * * * *

ПОТРЕБА ЗА СНОМ

Да ли сте сигурни да довољно спавате? Знате ли да и од вашег сна зависи ваш свакодневни однос са људима, на послу и у кући?

Ритам модерног живота све више захтева чврст и довољан сан. Они који не спавају колико треба, нервозни су и експлозивни. Закидање од сна делује као отров, ведар човек постаје тмуран а када се такво стање продужава, може и психички да оболи.

Ко не спава довољно ноћу, не може по дану да буде сасвим будан, а то значи да не може потпуно да влада собом.

Зашто мозак има неодољиву потребу за сном. Иако се још не може са сигурношћу рећи шта је сан, зна се да је он потребан за опуштање мишића, за одмор можданих крвних судова и за смањење наше свести која тражи заборав. Један научник је рекао да „у сну мозак празни своје батерије да би их оспособио за сутрашње бриге и радости".

Неиспаван човек рђаво запажа, лоше памти и брзо заборавља. Његова стваралачка и радна способност су смањене, споро доноси одлуке, расејан је, рђаво организује свој и туђ посао. Што је најгоре, недостатак нормалног сна у току дужег времена црпе из нас животну енергију.

Сви који раде ноћу морају да надокнаде изгубљени сан у току дана. Није тачно да постоје људи који су „тренирани" да спавају мало. Кадтад они скупо плаћају ту „увежбаност". Позно долажење кући и касно легање, није за препоруку. Бучан, брз и узбудљив живот у великим градовима намеће сваком појединцу задатак да испита колико му је часова дневно потребно за спавање.

Најзад, ко жели дуговечан живот мора о спавању да води рачуна. Медицинска испитивања око 500 стогодишњака у Совјетском Савезу открила су, између осталог, да су сви они целог живота имали довољно дуг, окрепљујући сан.

МИСЛИ СЕ...

Неки научници сматрају да постоји 21.000 врста паукова. И даље, они кажу да од тог силног мноштва свега око 12 врста могу да буду опасне по човека.

Необична порука

У лондонском кварту Финсбери старцима који живе усамљени подељене су карте на којима је на једној страни крупним словима написано С. О. С, а на полеђини тачна адреса старца, лекар који га лечи и адреса неког пријатеља у близини. У случају болести старац треба само да карту баци кроз прозор. Први пролазник који је нађе дужан је да је однесе у најближу полицијску станицу или болницу.

Висећи басен

„Висећи" басен ће се овог лета отворити на крову једног великог хотела у Визбадену. Вода ће имати сталну температуру од 32 до 38 степени, а у басену ће моћи да се купа и зими захваљујући покретном крову. Басен ће споља бити окружен другим провидним басеном по коме ће пливати све врсте риба. Посматрајући из ресторана који ће бити отворен мало даље, гости ће имати утисак да купачи пливају усред рибњака.

ПОПАЈ

ЗА ЈЕДАН СКРОМАН СЕНДВИЧ...
...ИСПРИЧАЋУ ТИ ИСТОРИЈУ СВОГ ЖИВОТА!
НЕ!
БУМ
ХМ!
МОЖДА ЋЕ ОВО УПАЛИТИ КОД ПОПАЈА! НИКАД МЕ НИЈЕ ОДБИО...
ДА, ДРАГИ МОЈ, КАД САМ БИО ЈОУБАК ДЕСЕТОГОДИШЊИ ДЕЧАК...
ЛАЖОВЕ!
...ВЕЋ САМ ЛУДО ВОЛЕО СЕНДВИЧЕ...
ДОВИЂЕЊА ИМАМ ЈЕДАН САСТАНАК!!
!
МОЈ ПОЗДРАВ, О НЕИСЦРПНИ РУДНИЧЕ СЕНДВИЧА!
...КАД САМ БИО ЈОУБАК ДЕСЕТОГОДИШЊИ ДЕЧАК, ВЕЋ САМ...
?
!
СИРОТИ ПЕРА! ИПАК МИ ГА ЈЕ ЖАО...
НАЋИ ЋЕ ОВУ ПЕТОБАНКУ...
КЛИК!
?
ОПЕТ ТИ...!
ЈА САМ БОГАТ, ГОСПОДИНЕ!
СЕНДВИЧ 20 Д.
ГЛЕ! ПЕРА!
ПАРДОН... ЈА ВАС НЕ ПОЗНАЈЕМ!
А КАД СИ БИО ЈОУБАК ДЕСЕТОГОДИШЊИ ДЕЧАК...
...И ОНДА САМ УМЕО ДА ЗАРАДИМ СВОЈЕ СЕНДВИЧЕ!
À SUIVRE

ЧУДНА И... ...ЗАНИМЉИВА

КИВИ

СПАВА ДАЊУ
ИЗЛАЗИ ПО МРАКУ
ФРКЋЕ КАО ЈЕЖ
УМЕСТО ПЕРЈА ДЛАКА
НИМАЛО НЕ ЛИЧИ
НА ОНО ШТО ЈЕ...

Људи су одлазили прво да виде киви-птицу пронађену на Новом Зеланду почетком 19 века, пре него што би поверовали у оно што су о њој чули.

Као да је кљун позајмила од барске птице, ноге од домаће живине, а своја бескорисна крила од ноја, реа, казуара или емуа. Прва пренета кожа ове птице у Европу 1813 године изложена у Музеју лорда Дербија изазвала је велико интересовање које се граничило са неверицом. Проучавања су открила да је то заиста птица — али без репа и без крила помоћу којих би полетела. Ноздраве на врху дугачког кљуна уместо на његовој основи, а бркови као у мачке! Живи у јазбини као зец. Спава дању и излази само по мраку као слепи миш, фркће као јеж. Закржљала крила покривена длаком а не перјем! Све у свему, то је птица која нимало не личи на птицу.

Када је писац овог чланка Меј Котрел, посетио фарму дивљачи у близини Напиера на Новом Зеланду, угледао је пар ових птица како седе на једној широкој дасци испред неколико сандука с песковитом иловачом. Своје дуге, осетљиве кљунове забијале су дубоко у песковиту земљу тражећи живе црве стављене ту нарочито због њих. Црве су проналазиле више чулом слуха него мириса, пошто се сматра да им је оно развијеније.

Осетљиве ноздрве на врху кљуна заштићене су тврдим, кошчаним преклопом да се у потрази за храном — углавном црвима, бубама и ларвама инсеката који се налазе у земљи, не би озледиле. Међутим, вид им је тако слаб да се своди готово на слепило: достиже по дану даљину од 30 сантиметара и око метар ноћу.

На фарми се налази један мужјак од 23 године, женка од 14 и њихова пилад. Мужјак је ухваћен када му је било пет година и послат на фарму, по специјалном одобрењу, за научна истивања. Женка је приспела седам година доцније, када је имала свега два месеца. Ухваћена је за време једног пожара који ју је приморао да искочи из жбуња без иједног пера на телу и са тешко опеченим ногама.

Нешто налик на крила од 2,5 сантиметра, оивичена неком врстом перја, не могу никако да служе за летење. Али зато киви брзо трчи својим несразмерно великим ногама. Птица је висока око 30 сантиметара и тешка око два килограма када је потпуно одрасла. Женке су веће од мужјака и то је једини знак распознавања пошто су боја и све друге особине код оба пола потпуно једнаке.

Чудном изгледу ове птице много доприносе дугачки, крути бркови на основи кљуна. У природи она преко дана спава у издубљеној јазбини а ноћу излази да трага за храном. Чудни, крештави гласови који некако звуче као дуго „ки" и кратко „ви" донели су јој и име. Орнитолози је сврставају у род аптерикса.

У дивљини женка снесе једно или два јајета, много ређе три и тиме завршава своју одговорност према потомству. Дужност преузима мужјак који лежи на јајима у мраку све док се после 77, па чак и 80 дана не излегу млади. За то време напушта легло само ради хране. На фарми у Напиеру он се и не покрене с јаја по читаву недељу дана, јер много спава, чак и ноћу, али зато изгуби готово половину своје тежине и жестоко се разбесни ако га неко узнемири. Уколико се ближи крај он је све нервознији и дивљији.

Тада се и код женке поново рађа инстинкт материнства. Како она одређује то време нико не зна и то је за научнике велика тајна, али често почне да обилази око сандука с гнездом и кљуца га споља а мужјак јој одговара кљуцањем у сандук изнутра. И тако стално док се пилад не излегу.

Првих шест дана млади не одлазе по храну пошто су им четири дана ноге тако слабачке да не могу ни да се држе на њима. Али ускоро постају веома прождрљиви и кад напуне четири недеље тешки су већ око 350 грама. Свако може да поједе око 700 грама црва за 24 часа. Јаје киви птице је тешко од 380 до 450 грама, а велико 8x13 см, што је око два и по пута више од просечног кокошијег јајета. Ово ствара мужјаку велике незгоде. Он би могао лако да лежи на једном јајету али да прекрије два већ је тешко, а ако му женка утрапи и треће онда је то права мука.

Киви уопште не храни своје младе, као што чине остале птице. „Отац" се стара о њиховој безбедности и спреман је да их заштити од сваког нападача — он их брзо сатера у гнездо а сам стражари.

Као законом заштићену киви нико не сме да убија ма у које доба године. Чак је забрањено да се држи и у заточењу без специјалне владине дозволе.

На Новом Зеланду постоје четири врсте киви птице — три које живе на Јужном и једна одомаћена на Северном Острву. Ова последња је браон боје и њено научно име је apteryx mantelli. Оне друге, познате као јужне киви, урођеници зову токека, а орнитолози apteryx australis. Велику сиву киви урођеници називају поа, а научници apteryx haasti док малу сиву киви урођеници називају киви — пукупуку, а научници apteryx owenii.

На Северном Острву неколико пута је примећена потпуно бела киви, док су на југу виђене неке али не савршено беле.

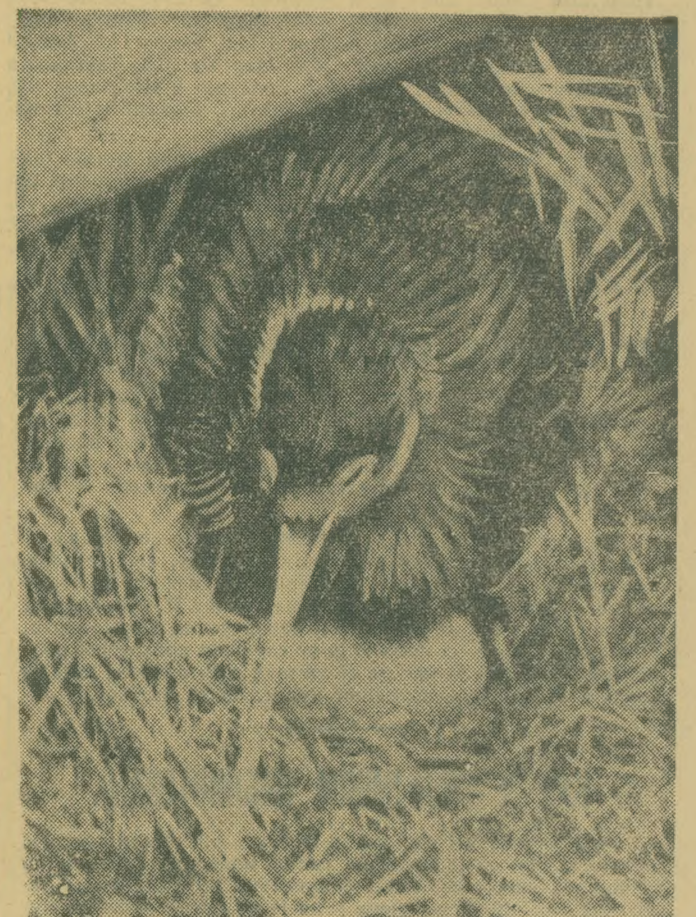
Некада је Нови Зеланд био препун ових чудних птица. Маори су их ловили помоћу паса: њеним месом се хранили а перје употребљавали за свечану одећу. Не треба кривити само Маоре за њихово истребљење, јер ни бели насељеници нису били ништа бољи. Они су их ловили помоћу паса или буктиња. Један насељеник је тврдио да је уз помоћ два пса сваке ноћи хватао 15 до 20 птица у планинама близу Нелсона. Огроман број је уништен почетком 19 века.

Рудари су са одушевљењем говорили о пити справљеној од њеног меса. Од коже су прављене капе, а од костију ногу — луле. Једно време Маорке и жене белих насељеника веома су радо носиле муфове од киви коже.

Слике ових чудних новозеландских птица често су се појављивале на поштанским маркама и новчаницама, па и као заштитни знак на неким продуктима, тако да је киви постала национални амблем Новог Зеланда.

ЈАЈЕ КИВИ ПТИЦЕ НЕСРАЗМЕРНО ЈЕ ВЕЛИКО ПРЕМА ВЕЛИЧИНИ САМЕ ПТИЦЕ. ОНО ЈЕ ДВА И ПО ПУТА ВЕЋЕ ОД ПРОСЕЧНОГ КОКОШИЈЕГ ЈАЈЕТА.

КИВИ МУЖЈАК ЛЕЖИ НА ЈАЈИМА. ЛЕЖАЊЕ ТРАЈЕ 80 ДАНА

СРЕДИНОМ ГОДИНЕ 1960 2,958.000.000 СТАНОВНИКА ЗЕМЉЕ

Половином 1959 године на Земљи је живело 2 милијарде и 886 милиона становника, а сада већ има две милијарде и 958 милиона. Само за једну годину, од половине прошле до половине ове године — наша планета је добила 72 милиона нових становника и то Кина 15, Индија 8, СССР 4, САД 2,9, Индонезија 1,8, Бразилија 1,5, Пакистан 1,2 милиона и тако даље.

АЗИЈА ИМА ВИШЕ СТАНОВНИКА НЕГО ЦЕЛА ЗЕМЉА 1900 ГОДИНЕ!

У последњој години 19 века на целој Земљи живела је једна милијарда и 571 милион људи. Међутим, сада их само у Азији, и то без дела која припада Совјетском Савезу има за 81 милион више. За протеклих десет година на овом континенту се повећао број за 276 милиона!

Почетком наше ере Азија је имала свега 220 милиона становника. Сада само Кина има преко три пута више — 680 милиона, а Индија готово два пута — 425,5 милиона. Знатно мање становника од свих држава имају остале азиске земље: Јапан — 93,6, Индонезија 90,5, Пакистан 88, Кореја 33,2, Вијетнам 28,9, Турска 27,4 милиона итд.

Претежни део азиског становништва живи на Далеком Истоку — 822, односно преко 50 отсто становника овог континента; јужна Азија има 547, југоисточна Азија 203 и југозападна 80 милиона становника.

Најгушће су насељене у Азији земље које се уствари своде на велики град са његовом ужом околином; такви су Хонгконг и Сингапур — у првом живи на површини од 1 кв. км 2.800 становника и у другом 2.582. Али, код већих земаља је стање овакво: Тајван (Формоза) има 286, Јапан 253, Цејлон 152, Кореја 151, Индија 130 становника на 1 кв. км, итд. Међу мањим земљама на Блиском Истоку велику густину становништва имају Либан и Израел. У првом живи просечно 154, а у другом 101 становник на квадратном километру.

ЗА ПОСЛЕДЊИХ ДЕСЕТ ГОДИНА СТАНОВНИШТВО ЕВРОПЕ ПОВЕЋАЛО СЕ ЗА 32 МИЛИОНА

Почетком наше ере цела Европа је имала 35 милиона — готово колико износи прираштај становника овог континента у протеклој деценији. Највећи део европског становништва живи у Јужној Европи — 145 милиона, потом у северној и западној 142 и најзад у Средњој Европи — 138 милиона.

Земље Јужне Европе имају становника: Италија 50,7 Шпанија 30,1, Југославија 18,8, Румунија 18,4 Португалија 9,2, Грчка 8,2, Бугарска 7,8, Албанија 1,5, Малта са Гоцом 0,3 милиона.

У Северној и Западној Европи највише становника има Велика Британија 52,1 Француска — 45 и Холандија 11,6 милиона; остале државе имају мање од по десет милиона становника: Белгија 9,1, Шведска 7,5, Данска 4,6, Финска 4,4, Норвешка 3,5, Ирска 2,9 и Луксембург 0,3 милиона.

Међу земљама Средње Европе по броју становника је на првом месту Немачка — 72,5 милиона — у Западној Немачкој живи 53,1 а у Источној Немачкој 17,2 и у Западном Берлину 2,2 милиона становника. Пољска има 29,8, Чехословачка 13,7, Мађарска 10, Аустрија 7 и Швајцарска 5,2 милиона становника.

У дванаест европских земаља густина становништва је већа од 100: у Белгији 298, Холандији 283, Западној Немачкој 215, Великој Британији са Северном Ирском 214, Италији 168, Источној Немачкој 160, Швајцарској 126, Луксембургу 116, Данској, Чехословачкој и Мађарској по 107 и Португалији 100 становника на површини од једног квадратног километра. У нашој земљи на истој површини живи просечно 74, у Румунији 77, у Бугарској 71, у Грчкој и Албанији 52 становника на једном квадратном километру.

ЗА 60 ГОДИНА СТАНОВНИШТВО АФРИКЕ СЕ ПОВЕЋАЛО ЗА 105 МИЛИОНА!

Почетком наше ере на целом Црном Континенту је живело свега 20 милиона људи. Око 1650 године тај број се попео на 100 милиона, али је због трговине робљем спао у 1800-ој години на 90 милиона. Касније се опет повећао, и 1900 године износио је 141 милион. Половином двадесетог века, 1950 године, Африка је имала 199 милиона становника, али како је за протеклих 10 година прираштај био 47 милиона, она сада има 246 милиона становника. Од тога 87 милиона живи у Северној Африци, а 159 милиона у тропској и Јужној Африци.

Највише становника имају: Нигерија (са Британским Камеруном) 35,9, Египатска Провинција УАР 26 (са Сириском Провинцијом УАР има 30,8), Етиопија са Еритрејом 20,3, Јужноафричка Унија 14,9, Конго 14,2, Судан 11,9, Алжир 10,6, Мароко 10,5, Тангањика 9,2, Родезија и Њасаленд 8,2, Кенија 6,5, Мозамбик 6,4 милиона итд.

Треба посебно истаћи велике политичке промене које се збивају последњих година на Црном Континенту. Пред Други светски рат у Африци су биле независне само четири земље: Египат, Етиопија, Либерија и Јужноафричка Унија (британски доминион). Почетком ове године у Африци је било већ 11 независних држава са приближно 100 милиона становника, док још четири стичу независност до краја 1960 године када ће преко 60 отсто становника Африке живети у независним земљама.

АМЕРИКА ИМА САДА 10 ПУТА ВИШЕ СТАНОВНИКА НЕГО ПОЧЕТКОМ НАШЕ ЕРЕ

Становништво Америке се такође нагло умножава. Почетком наше ере у Новом свету је живело 40 милиона људи а сада 403 милиона! Само за последњих 10 година оно се повећало за 73 милиона! За протеклих 10 година становништво Северне Америке увећало се за 30 милиона и сада оно има 198 милиона: САД 180 и Канада 18 милиона. Годишњи прираштај становништва САД износи 2,9 милиона а Канаде само 460 хиљада.

Средња Америка је за последњих 10 година стекла још 15 милиона становника, па сада ту живи укупно 66 милиона људи. Када би се и становништво САД и Канаде умножавало таквим темпом, оне би уместо садашњих 198 имале 213 милиона становника! Међу државама Средње Америке највише становника имају: Мексико 34,3, Куба 6,8, Гватемала 3,7, Хаити 3,5, Западноиндиска Федерација (Јамајка са британским малоантилским острвима) 3,2, Доминиканска Република 3, Салвадор 2,6, Порторико 2,4, Хондурас 1,9 милиона итд.

У Јужној Америци сада живи 139 милиона људи — 27 више него пре 10 година. Само Бразилија има 66,3 милиона становника — 300 хиљада више него све земље Средње Америке! Остале земље имају: Аргентина 21, Колумбија 14,1, Перу 10,8, Чиле 7,7, Венецуела 6,7, Еквадор 4,2, Боливија 3,4, Уругвај 2,8, Парагвај 1,7 милиона становника. Најмање их има Холандска Гијана — око 200 хиљада.

Најнасељеније су у Новом свету мале земље. Тако на површини од 1 кв км живи просечно 312 становника на Холандским Антилима, 272 на Мартинику, 270 у Порторику, 169 на Гвадалупи, 154 у Западноиндиској Федерацији, 130 у Салвадору и 126 на Хаитима. Знатно мању густину имају велике земље: САД 23, Мексико 17, Аргентина и Бразилија по 8, а Канада свега 2 становника на површини од 1 кв км.

ПУСТИ КОНТИНЕНТ

Почетком наше ере Аустралија је заједно са свим острвима у Тихом Океану имала око 1,5 милион становника. Половином осамнаестог века тај број се повећао на 2 милиона, а почетком овог века на 6. Најмлађи континент на Земљи, који су Холанђани открили 1606 године, и данас је слабо насељен: у самој Аустралији живи само 10,2 милиона људи а на тихоокеанским острвима још 6,5 милиона. Нова Гвинеја има више становника од Новог Зеланда — на првом острву живи 2,6, а на другом 2,3 милиона људи.

ПО БРОЈУ СТАНОВНИКА НАША ЗЕМЉА ЈЕ НА 27-ОМ МЕСТУ У СВЕТУ

Сваке године Југославија има приближно за 300 хиљада више становника, исто колико и Француска, иако она има готово 2,5 пута више људи. По величини територије Југославија је на 70 месту у свету, а по становништву на 27-ом.

Половином 1960 године више становника од наше државе имаће Кина 680, Индија 425,5, СССР 215, САД 180, Јапан 93,6, Индонезија 90,5, Пакистан 88, Немачка (оба дела) 72,5, Бразилија 66,3, Велика Британија 52,1, Италија 50,7, Француска 45, Нигерија (са Британским Камеруном) 35,9, Мексико 34,3, Кореја (оба дела) 33,2, УАР 30,8, Шпанија 30,1, Пољска 29,8, Вијетнам (оба дела) 28,9, Турска 27,4, Филипини 24, Тајланд 22,3, Аргентина 21, Бурма 20,6, Иран 20,6 и Етеопија са Еритрејом 20,3 милиона. Све остале државе иако много веће територијално мање су по броју становника од Југославије. Канада је по површини 39 пута већа од Југославије а има 800 хиљада становника мање док је Аустралија 30 пута већа али за 8,6 милиона има мање становника од наше земље, итд.

*

Од половине прошле до половине ове године становништво Земље се сваког месеца повећавало просечно за 3 милиона и 880 хиљада (више него што цела Норвешка има становника). Ако се прираштај у свету настави истим темпом, у мају 1961 године на нашој планети живеће три милијарде људи. По прорачунима стручњака крајем двадесетог века Земља ће имати 5 милијарди, а око 2100 године чак 7 милијарди и 200 милиона становника!

Да ли ће наши потомци гладовати? На ово питање савремена наука одговара сасвим поуздано — не. Већ садашњи ниво производних снага уз ангажовање свих привредних грана обезбеђује средства за живот 8—10 милијарди људи. Ако овоме додамо да је тек сада управо почело освајање највећег дела Земљине површине — океана, онда се не треба бринути за исхрану наших потомака. Сем тога скретањем морских струја могу се побољшати и климатски услови у поларним областима тако да и оне постану плодне. То исто треба да пруже и велики системи за наводњавање у пустињским областима.

КОНЈУНКТУРА ЕГЗОТИЧНЕ УМЕТНОСТИ

У последње време на аукцијама уметничких предмета не достижу високе цене само дела модерних сликара и графичара већ и дела егзотичне уметности. Нарочито велико интересовање су пробудили предмети источноазиских и афричких народа. Недавно је у Хамбургу једна дрвена кинеска статуа из 13 или 14 столећа израђена у боји и висока читав метар, са ликом једне будистичке богиње, продата за 23.000 марака.

Јапанске маске у дрвету из 18 века продаване су за 3.100 марака што је троструко скупље од почетне продајне цене.

Најтраженији радови афричких народа су у злату и слоновачи, и маске из Конга и Камеруна. Две маске од слоноваче и злата велике 7 сантиметара продате су за 3.000 и 3.600 марака. Веома лепе резбарије у слоновачи продаване су за 1.600 до 3.000 марака.

ФУДБАЛ У ПРЕТПЛАТИ

По угледу на друге врсте претплатних карата Норвешки фудбалски савез увео је абонман на фудбалске утакмице. У претплати ће ове године моћи да се виде поред лига утакмица и међународни сусрети са Исландом, Финском, Аустријом и Шведском.

НАСТАВА БЕЗ НАСТАВНИКА

У граду Јелоу Спрингсу, у Сједињеним Државама, са успехом се изводи настава без наставника. Циљ је да се покаже колико ће ђаци напредовати у учењу без наставника. То би смањило издатке за наставно особље а ако се постигну још и добри резултати међу студентима — корист би била двострука.

У школи Антиох већ пуне четири године се изводи оваква настава. Студенти студирају историју, књижевност, социологију и естетику. Наставнике замењују књиге и групно учење после чега се излази на испит. У протекле три године студенти који су на овај начин учили нису показали слабије успехе од оних који су слушали предавања професора. Утврђено је чак да се уштеди 40% времена које је осталим студентима потребно док слушају наставу.

КАО У ПОЗАЈМНИМ БИБЛИОТЕКАМА

Универзитет у Њукастлу у Великој Британији завео је једну новину: позајмљивање слика модерних сликара по принципу давања књига из библиотека. Људи могу да узму слику на одређено време и да је код своје куће до миле воље разгледају. Циљ је да се међу Британцима популарише модерна уметност и развије љубав према њој.

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА

Разбацана без реда

У Егејском Мору леже две велике групе од укупно 127 острва — СПОРАДИ — које се деле на северне и јужне. То су претежно планинска острва, али са доста сувом климом, тако да се све културне биљ-

ке морају наводњавати. Назив је потекао од грчке речи sporos — у множини sporades — што значи „разбацано" (без реда).

Западна (острва)

Мање од два велика Британска Острва ИРСКА има површину од 84.000 км² и највећим делом претставља низију пуну језера, из међу којих теку мале вијугаве реке. На острву готово нема шума, али су климатски

услови веома погодни за ливаде. Једино значајније рудно богатство је тресет. Ирци називају своје острво Ерин, што значи западно.

Калабрија

Најјужнији део Апенинског Полуострва КАЛАБРИЈА, где су чести земљотреси, названа је тако по имену народа Калабри који је ту некад живео. Тле је плодно и наводњава се из вештачких језера подигнутих на малим рекама. Много се гаје маслине, лимунови и винова лоза, а у планинама овце, козе и говеда.

ДЕПЕШЕ

Послано:

ШТАБУ БАТАЉОНА

Другу Кости поручите нека се одмах врати.

Штаб бригаде

Примљено:

ШТАБУ БАТАЉОНА

Пругу и мост срушите. Нека се одмах уради.

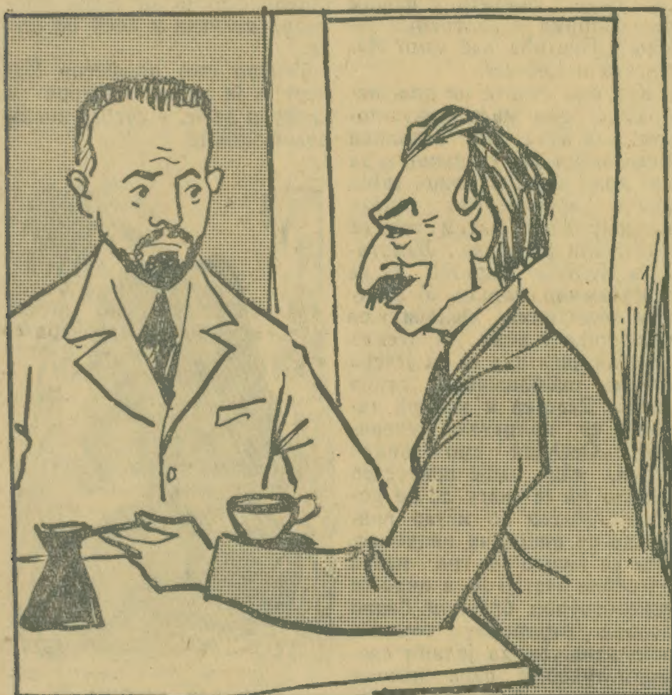
Штаб бригаде

Одговорено:

ШТАБУ БРИГАДЕ

Наређење извршено. Пруга и мост срушени.

Штаб батаљона

ОБРАТНО

Богдан Поповић професор Универзитета, пазио је много на здравље, а Бранислав Нушић, млађи од њега само једну годину, није томе поклањао пажњу. Једном, у гостима код Нушића кад их је домаћица послужила кафом Богдан се захвалио:

— Кад пијем кафу, не могу да спавам.

— Чудна ствар, — додаде Нушић, — а ја кад спавам не могу да пијем кафу.

ТИНОВ ОДГОВОР

Једног дана између Тина Ујевића и још једног књижевника повела се жучна расправа о неким питањима, па књижевник добаци Тину:

— Уосталом, ви увек говорите неозбиљно. Томе се не треба чудити, име вам је Август. Недостаје вам само оно — глупи...

— А вама, — одговори Тин, — недостаје само име Август, иначе је све како треба.

МЛАДИ И СТАРИ

Поинатише се отац одборник и син партизан негде у околини Стоца на тек ослобођеној територији. Син борац, ваљан и храбар, имао је дванаест година.

У току свађе стари Халил подиже руку да ошамари сина. Дечак се измаче и рече:

— Друже Халиле, ако ти је до битке — ено ти Нијемаца у Стоцу, а ако имаш нешто против мене — ено ти вечерас конференције па ме критикуј до миле воље. Другови ће рећи на чијој је страни право.

САМ ЋУ СЕ СЛУЖИТИ

У кафани „Дарданели" Гига Гершић поручи кафу, али кад је почео да пије виде у њој муву.

— Пазите, — рече он келнеру, — кад други пут поручим кафу ви ми донесите муве у тацни, а ја ћу већ метнути у шољу колико ми буде требало.

ДА НИЈЕ ЊЕГА БИЛО

Брана Цветковић, глумац, враћа се из кафане. Познаници га питају какво је било друштво и да ли се добро забављао.

— Да нисам ја тамо седео, било би ми врло досадно.

УВЕРИО СЕ ДА ЈЕ ЗЕМЉА ОКРУГЛА

У октобру 1942 године Пета црногорска и Десета херцеговачка бригада налазиле су се на терену Прозор-Горњи Вакуф-Бугојно. Ту су одржавана разна предавања, поред осталог и о постанку Земље. Вукајло Костић никако није могао да схвати да је Земља округла и поред свих објашњавања.

Али, поче непријатељска офанзива и једна група бораца, у којој се налазио и Вукајло крену у правцу пруге Коњиц-Сарајево.

Ишли су целу ноћ кроз помрчину, а ујутру се нашли на истом месту одакле су кренули. Сви су били уморни и љути. Неко се одмарао, а неко чистио оружје. После извесног времена почеле су шале, а Вукајло озбиљно рече:

— Е, другови, сад заиста вјерујем да је Земља округла.

И ДАЊУ И НОЋУ

ЉУДИ ПУТУЈУ...

Возови и аутобуси јуре и дању и ноћу и превозе путнике. Кркљанац и врева на станицама. Гужва у возовима тешко јењава, јер увек при поласку испадне нека чарка: „тражи се правда".

Путују људи пословно, путују у посету, путују на годишњи одмор — у планине и на море. Жагор бруји и меша се са јачим узвицима, причама, а понекад и са плачем деце. Тако је, често само док воз не измакне из станице, а после се некако све слегне. Одјекну и песме, чују се и разумни разговори, а причи никад краја:

— Где путујете?

— На море... Тамо у Боку... заправо у Котор.

— Јесте ли већ били тамо?

— Не, први пут идемо, а ви?

— Био сам...

— Како је тамо?

— Као што може бити на југу Јадрана: најлепши, најсунчанији и најтоплији крај.

И разговор тече; смењују се питања и одговори.

— Минули су многи векови откад смо се ми тамо населили. Буре су силне биле на мору, али су оне ситне и безначајне према оним историским олујама које су бесннеле у тим крајевима.

У кутку где се тај разговор води сви слушају:

— Није чудо, јер је Бока Которска ретко неимарско дело природе. Земљиште је тамо било топљено крвљу Илира, Римљана, Млечана, Византинаца, Турака, Шпанаца, афричких гусара и у најновије време фашиста. Ми смо многим од тих зала одолели, јер смо се борили за слободу, а они су били против ње. И наша је крв лила — победили смо... Мир је у нашим кућама завладао... Дивним споменицима у овом крају доказали смо целом свету да је то наше...

— Мене интересује да ли постоје угодности за летовање? Водим децу, има ли лекара...

— Ту је и лекар, и болница, и вода, и електрично осветљење и апотека...

— А везе са другим крајевима?

— Не могу бити боље — са ближом и даљом околином, па и са Београдом и Загребом...

Поново се прелази на историју.

— Овај скривени затон пронашли су Римљани и ту је никао град Акрувијум. Доцније се помиње град Декатера. Сарацени ту жаре и пале, затим владају Византинци, Немањићи. Котор служи у својој бурној историји и као поклон, он је и самостална република, под влашћу је Венеције, нападају га Османлије, али четири земљотреса која су га задесила страшнија су била од свега... Доцније, у овим крајевима снажно су одјекнули поклици Октобарске револуције — на стају побуне морнара, развијају се црвене заставе на бродовима... Побуна је угушена, али је и знатно оштећена аустроугарска морнарица... Славна традиција борбених људи овога краја наставља се и у Другом светском рату.

Један кратак предах, а затим поново прича.

— У архиву и музејима видећете прошлост овог краја, а у граду и око њега: старе зидине, утврђења, старе споменике у разним стиловима који привлаче очи туриста. Сам Котор налази се под Ловћеном преко кога води пут серпентинама до Цетиња, а он је и најважније пристаниште у читавој Боки Которској. Помиње се још у 9 веку. Развијена је у њему и индустрија... Не може се све испричати... Треба оком видети и срцем осетити тај стари центар чувене бокељске морнарице...

У САХАРИ — ЧОВЕК ЈЕ НАЈХЛАДНИЈА „ТАЧКА"

Човек спада у топлокрвна бића, али има тренутака кад дубоко зажали за овом својом одликом. Чим спољна температура почне да се пење, он је у односу на околину све хладнији.

Ако је спољна температура испод 37 степени, човеково тело испушта топлоту; ако је она изнад те мере, оно прима спољну топлоту. Да би организам могао да издржи, тело се хлади захваљујући зноју који испарава.

Недавно је на једној међународној конференцији лекара било речи о радним условима под жарким афричким небом и том приликом је изнето више интересантних чињеница од којих ћемо за наше читаоце пренети само најзанимљивије. Први закључак на овом састанку је гласио, да „у Сахари човек претставља најхладнију тачку". У току једног сата физичког напора, из радника испари око један литар зноја и притом се кожа не овлажи ни једном јединим грашком зноја.

Лекари су имали прилике да се увере да за 24 часа испари са једне особе по 12 па чак и 16 литара зноја. Процес знојења је толико јак да механизам за жеђ не може да га стигне. Зато да не би „испарио", тојест да не дође до тежих обољења човек мора да узима веће количине течности но што га приморава тренутна жеђ. Велики губитак течности може да има више тешких последица од којих ћемо поменути само једну. Услед слабог лучења у бубрезима се нагомилава штетна количина отровних елемената који изазивају опасно запаљење важног човековог органа.

За физичке раднике у Африци, који имају осмочасовни радни дан, правило је да раде три седмице у месецу, док се четврте одмарају.

У нашем телу, као што се види, постоје два механизма: један омогућује да, као топлокрвно биће, зрачимо топлоту на околину чија је температура испод 37 степени, а други механизам изазива знојење чим је наше тело топлије од околне атмосфере.

Баба Мара и телефон

Телефонисти Шесте личке дивизије успостављали телефонску линију у Муњачи.

Наиђе на њих баба Мара, која је пуна два сата лутала кроз шуму тражећи крмачу.

— Каква вам је то справа? — упита она телефонисте.

— Е, то ти је таква справа, бако, којом можеш с ким хоћеш разговарати и кога хоћеш позвати, — важно објасни један телефонист.

— Па бисте ли хтјели моју крмачу, моју Тару, позвати? Спадох с ногу, све јутро је тражим! — запита баба Мара.

„ЗЛИ ДУХ"
ЈЕЗЕРА ТАНГАЊИКЕ

Наша група стигла је до југозападног шпица језера Тангањике и подигла логор у близини једног црначког насеља. Црнци из племена Бангвео добри су ловци и рибари, али у овом малом вредном народу влада сујеверан страх од водених богова. Ту смо упознали храбру и паметну девојку Ламигалу. Припадала је племену Канури који обитава на обали језера Чад у француској Екваторијалној Африци. Са неколико младића из свога племена пратила је двојицу француских мисионара.

Јужна обала језера Тангањике препуна је малих и већих увала и залива. Племе Бангвео живи ту од памтивека јер је језеро богато рибом. Али, потребна је велика спретност да би се до ње дошло: безбројни нилски коњи и крокодили претстављају велику опасност за мале рибарске чамце.

— Племе Бангвео примило је мене и мог пријатеља професора Кунерта и наше црне водиче и носаче пријатељски и гостопримљиво — прича истраживач Ерих Шерлинг. — Али, на мисионаре су гледали некако неповерљиво, ако не и непријатељски. Разлог томе дуго нисмо могли да откријемо.

Округле колибе домородаца стајале су недалеко од обале у сенци палми. Рибарски чамци били су извучени на песак. Мирна језерска површина светлуцала је у свим дугиним бојама. Хиљаде ружичастих фламинга и многе друге водене птице употпуњавале су лепоту предела.

Али, поглавица, његова два сина и најстарији људи из села ишли су смркнутих лица. Једног дана из њиховог разговора дознали смо шта их мучи: разгневљени „богови" из језера убили су четири жене, два човека и двоје деце и њихова тела одвукли у воду. И рибе је изненада понестало. Сеоски врач држао је дугачке говоре, узбуђено гестикулирао. Било нам је најзад јасно. Кривицу за несрећу која се догодила врач је сваљивао на мисионаре. С тим се слагало читаво племе. Велике ритуалне игре с приношењем жртава боговима, које су биле приређене после два дана, нису наговештавале ништа добро.

Сутрадан су на мисионаре избачене три стреле, намерно управљене тако да их не погоде, већ да им се пред самим ногама зарију у земљу. Стреле су биле украшене перјем: једна је имала жута, друга плава, а трећа црвена пера. Ламигала је била веома узбуђена док нам је објашњавала њихово значење: мисионари су били осуђени на смрт. Једва смо успели да их намолимо да оду са својим носачима. На наше велико чуђење Ламигала није кренула са њима. Кебетје, најстарији поглавичин син био је разлог њеног останка. Изгледа да је љубав била обострана. Својим останком Ламигала је спасла живот Французима; сигуран сам да би иначе ратници племена Бангвео пошли за њима и убили их.

Ипак, „богови језера" и даље су убирали нове жртве. Једног дана поглавица, врач и још неколико људи дошли су у наш шатор да од нас траже савет и помоћ. Професор Кунерт и ја били смо сигурни да је „озлојеђени језерски бог" уствари неки стари, искусни крокодил. Обећали смо поглавици да ћемо разговарати с „богом" и гледати да га некако умиримо. То средство за умиривање биле су наше пушке — винчестерке. Али, о томе наши црни пријатељи нису смели ништа да знају. Нашу тајну поверили смо само Ламигали којој је пошло за руком да за наше планове придобије поглавичиног сина Кебетјеа. Његов први задатак био је да своје саплеменике увери да нас они својим присуством не смеју ометати у нашим разговорима с „боговима језера". Пратиће нас само Ламигала и Кебетје.

Кад смо стигли на циљ направили смо мали хокус-покус: два пута смо запалили магнезијум да, у случају да нас врач или поглавица тајно прате, произведемо утисак натприродног. Затим смо се притајили у жбуњу. Ламигала и Кебетје опрезно су се приближили појилу. У кратким размацима бацали су каменчиће у воду. Протекло је пола часа кад се са језера почела приближавати тамна сенка. Девојка и младић такође су приметили чудовиште. Осећали смо њихов страх, али наше присуство давало им је снагу да не побегну. Метар по метар примицао се циновски крокодил. Кад се нашао на три метра од обале застао је, а онда се невероватном брзином бацио напред отворених чељусти покушавајући да једним снажним ударом репа погоди своје жртве. Али, двоје младих, наш живи мамац, отскочили су благовремено. У исти мах праснуле су и наше винчестерке. Наједном смо приметили како се великом брзином приближавају смртно рањеном крокодилу многобројне тамне сенке и како га увлаче у дубину. Ускоро су само кругови на води показивали место на коме се одиграла ова драма.

Пошто су отада напади на водоноше престали, наши црни пријатељи засули су нас даровима и захвалношћу. Они су и даље веровали да смо ми успели да умилостивимо „богове" у језеру. Једино су Ламигала и Кебетје знали да је љутити „водени бог" уствари био један стари крокодил искусан у лову на људе.

Ускоро смо професор Кунерт и ја дигли шаторе и кренули даље, у сусрет новим доживљајима.

Ламигала, девојка из племена Канури.

ПРОМЕНА ЦРНОМОРСКЕ КЛИМЕ

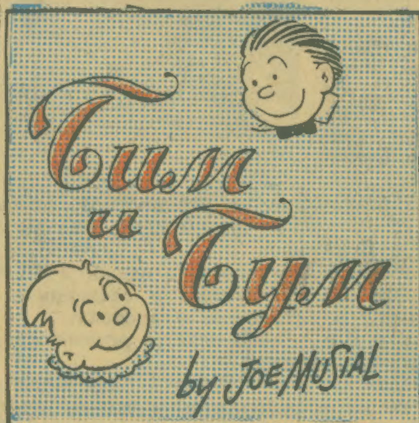
Совјетски инжењер Шулга израдио је план по коме би се клима у области Црног Мора изменила и створили повољнији услови за развитак пољопривреде у свим земљама крај његових обала. Овим пројектом се предвиђа зајаживање вода Дунава и Дњепра и изградња циновског насипа од 400 километара дуж мора, затим изградња канала код Перекопа док би се код Керча подигла брана. Она би зауставила отицање око 300 милиона кубика воде кроз Босфор и Средоземно Море и тако допринела загревању хладних црноморских вода. Због овога би се снизио ниво воде у Црном Мору и обезбедило продирање топлих струја из Средоземног Мора.

Уколико би прибрежне земље прихватиле овај пројект, изменила би се и клима у овој области јер би пролећа постала топлија и дужа, а зиме краће и блаже.

ПРВИ ЈЕ БИО...

Први човек који је крочио на Северни пол (6 априла 1909 године) био је амерички црнац Метју Александар

ЧУДА САВРЕМЕНЕ ХЕМИЈЕ

»Хиљаду« захтева — »хиљаду« решења

Неколико дана после јапанског напада на америчку поморску базу у Перл Харбуру, на Хавајима, позвано је неколико најбољих хемичара Сједињених Америчких Држава на тајну конференцију. Претставник владе им је рекао:

— Рат на Пацифику биће дуг и тежак. Авијатичари који падну у море изложени су опасности да их прождеру ајкуле. Треба да направите једно хемиско једињење које, кад се раствори у води растерује ове немани.

После шест месеци такво је једињење било направљено, а после три месеца почела је индустриска производња.

У току рата амерички и јапански хемичари стално су израђивали хемиске производе по поруџбини.

— Дајте нам синтетички производ који би омогућио разређивање крви у тренутку трансфузије! Спремите уље за подмазивање које се неће смрзавати у поларним пределима! Нађите зелену боју која ће на крововима наших барака, кад се сниме из авиона, изгледати као да је то зеленило биља! Правите каучук од петролеума! Правите петролеум од каучука!

Ретко се догађало да хемичари нису успели. А после рата то се наставило. Направите сунђер лакши од ваздуха! Пронађите мазиво које производи сагоревања у нашим ракетама неће нагризати!

Како то чине?

И врапци већ знају да се свака материја састоји од веома сићушних честица које су у науци добиле име молекул. Сви молекули, који граде једну материју, имају исти састав, исту грађу, а они су направљени од атома и група атома, а они су последњи и најсићушнији делићи материје. Име су добили по томе што се доскора сматрало да су неуништиви и да се никаквом силом не могу цепати на још ситније делове. Данашњи нуклеарни физичари, међутим, мењају их и цепају.

Један молекул може да буде састављен од атома исте врсте. Материје направљене од молекула са истовременим атомима називају се елементима, тј. основним материјама. Таквих је материја било свега деведесет и две, а за десетак последњих година нуклеарни физичари су успели да направе још десетак врста нових атома, који не постоје на нашој земљи, али од којих неки, изгледа, постоје на другим небеским телима. Тако је направљен и страшни елемент плутонијум, кога у природи на земљи нема, а који је послужио за израду прве атомске бомбе.

Пажљивим и дугим посматрањем хемичари су запазили да су у молекулима једињења атома распоређена на посебан начин и да, уколико им се промени распоред, мењају се и извесна својства те материје. Штавише, уочили су да у многим једињењима постоје извесне групе атома које тим једињењима дају одређене особине. На тај начин, хемичари су у стању да, кад зажеле, направе неко ново једињење са одређеним својствима.

Они могу да предвиде састав и грађу молекула будућег једињења и њихов рад је онда управљен тако одређеном циљу. Мука је само у томе што је често врло тешко да се нађе начин за прављење таквих молекула.

Руски хемичар Лебедев први је направио вештачки каучук који је сагрђен од веома изувијаних молекула неколико пута дужих но што износи њихова дебљина. Данас имамо много врста оваквих вештачких каучука, од којих су неки истоветни са природним каучуком. А колико се лакше добија вештачки каучук најбоље показује то што 1.500 радника за годину дана произведе исто толико каучука колико би природног произвело 200.000 радника за 5 и по година, извлачећи сок из 27 милиона каучукових дрвета.

Њима припада будућност

Вештачки каучук нам је помогао да објаснимо његову еластичност. У вези са тим сазнањем, совјетски научници су за Међународну изложбу у Бриславу направили један вештачки мишић, који је, користећи се хемиском енергијом, био у стању да изврши и радни учинак већи но што га даје најбољи аутомобилски или авионски мотор.

Пластичне масе праве се од сировина које су врло јевтине и којих имамо у изобиљу: ваздух, вода ,угаљ, петролеј, морска со, песак. Не постоји опасност да их једнога дана нећемо имати довољно.

Њихова је примена огромна: текстилна влакна, танки листови за омоте, цеви, лепкови, па све до материја од којих се могу правити велики шлепови од једног комада. Једна немачка фирма недавно је произвела фотеље које су практично невидљиве, што је својевремено изазвало праву сензацију: човек седи или се удобно опружио, а изгледа да лебди у ваздуху.

Чак и зупчаници могу да се праве од пластичних маса. Они имају то преимућство што су трајнији од челичних зупчаника и не рђају. Неки су пак тако провидни и тако лепо преламају светлост, да се од њих може правити и накит, много бољи но онај од специјалних врста стакла.

Стари хемичари су мучили муку да добију хемиске производе у чистом стању, без примеса других материја. Захваљујући новопронађеним методама, данашњи хемичари могу да производе материје које не садрже ни пола милијардитог дела страних тела. Ово је од необично велике важности у индустрији и саобраћају.

Швацарски хемичар Шварценбах, запослен у текстилној индустрији, покушавао је 1948 године да реши питање такозване тешке воде, то јест воде која садржи у себи много кречних соли. Таква вода смета бојењу, чишћењу и обезмашћивању тканина. И он је тада пронашао један универзални растварач, који је добио име селат.

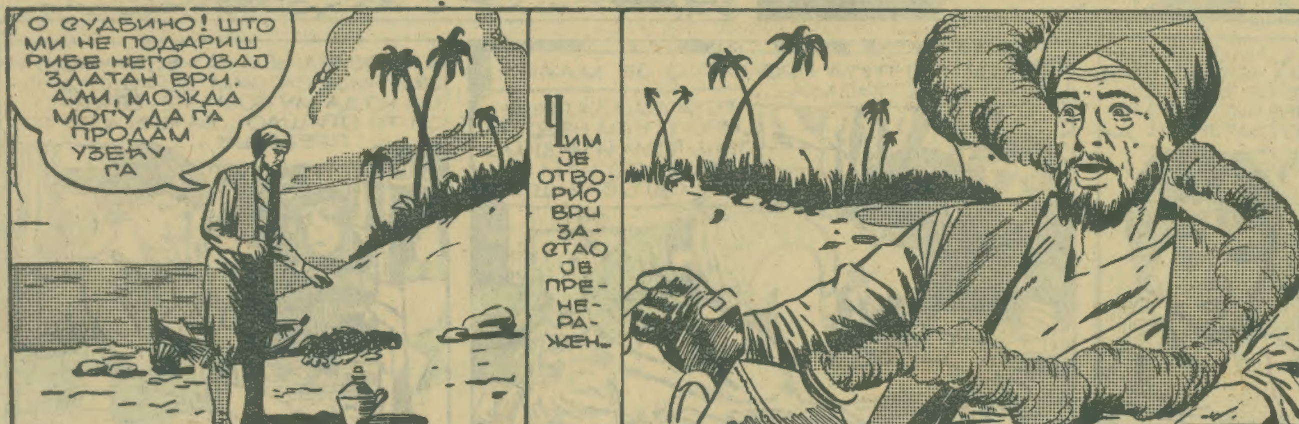
Селати су веома чудне материје: чим дођу у додир са једињењем које садржи неки метал, они га издвајају, упијају у себе, учине раствор љивим у води и дају му сасвим нова својства. Употребљени најпре за ослобађање воде кречних металних соли, за спречавање образовања кречних наслага на зидовима парних котлова, ови селати су нашли широку примену свуда где је било потребно да се отстрани неки метал, или да се учини растворљивим у води. Чак су нашли примену и у медицини. Приликом тровања оловом, или после атомских експлозија, ради отстрањивања радиоактивног стронцијума из човековог тела, употребљавају се селати. Радници у оловним рудницима редовно добијају по један грам селата дневно да би се спречило тровање оловом.

Најзад, хемичари у Совјетском Савезу и у Америци данас раде на новим горивима за космичке ракете, који не садрже угљеник и могу да горе без кисеоника. Та горива би могла да даду ракетама потребан млазни погон да оду у васиону, али и да се врате на Земљу.

РИБАР И ЏИН

ЦРТА Н. КРУЉЕВИЋ

Противнапад на морске таласе

Могу ли се морски таласи смањити а њихова разорна снага ублажити? Један британски стручњак помоћу апарата инсталираних крај улаза у доверску луку дуж Ла Манша, одговара на ово питање.

Систем се састоји од низа цеви, положених на дно мора, из којих избијају јаки млазеви ваздушних мехурића. Они треба да проузрокују супротна струјања која ће умањити брзину таласа на површини и ослабити њихову јачину.

Мада је овај принцип „укроћавања" морских таласа познат већ више од пола века — један Американац је 1907 године патентирао „затвор" помоћу ваздушних мехурића — ово је први случај да су положене цеви на тако широком простору. Досадашња проучавања указују да напори неће бити узалудни.

Ако би систем ублажавања разорне снаге морских таласа био заиста ефикасан, убрзо би се могло очекивати да ће он заштићавати мале луке од разорних олујних таласа, као и становништво на острвима, или у мору истурене научно-истраживачке центре, подводне инсталације за експлоатацију нафте, метеоролошке станице и друго.

ЈАГУАР – СТРАХ И ТРЕПЕТ ЈУЖНОАМЕРИЧКИХ ПАМПАСА

Јужна Америка не пружа толико прилике за лов на крупну високу дивљач као рецимо Африка. Од крволока једино јагуар у Јужној Америци замењује лава и тигра.

О њему Жозеф Колбер износи ове занимљиве податке:

„Једини непријатни становник ових дивљих крајева је јагуар или амерички „тигар". Дању, он не напада човека, али увече, после „полицијског часа", боље је да се нико не нађе ван куће. По величини заостаје врло мало иза источноиндиског тигра, а понеки се може наћи и исте величине. Међутим, због кратких ногу он изгледа много мањи. Има нечег тромог и незграпног у његовој појави, али баш зато оставља утисак веће снаге. Пошто јагуар више припада роду пантера него роду тигрова, његово кратко, густо и сјајно крзно није пругасто, него ишарано веома лепим, неправилним црним пегама на црвенкасто-жутој основи. Јагуар живи у свим крајевима Јужне Америке са топлом равномерном климом.

Јагуар је страшан разбојник. Креће се лако и брзо, правећи скокове од шест и више метара. Поред тога може да се пење на дрво као мачка и да с дрвета слети у једном скоку. У пливању је прави вештак. Ако се свему томе дода огромна снага његових шапа, којима је у стању да пребије кичму и најкрупнијој животињи, онда није тешко закључити да се јагуар ничег не боји. Напротив, све живо, велико и мало, сматра својим пленом. Једино не дира месо својих сродника.

У Еквадору напада чак и велике крокодиле-алигаторе када спавају на спрудовима река или на обали. Међу стоком прави велику штету, али закоље увек само једно говече, и никад га не убија као што чини кугуар из свирепости, или да се напије крви. Храни се само месом.

Преко дана се одмара у густишу на ивици шуме, у трсци или високој трави поред реке или мочваре. А кад почне да се спушта сумрак може се чути његов дивљи урлик који надалеко одјекује. То је отегнуто „ху-у" које треба да објави да је краљ пампаса и шума кренуо у лов.

Све што има ноге тада уплашено бежи. У освит дана такав глас је радостан сигнал: јагуаров ноћни посао је завршен.

Никада он не лови преко дана јер му јака светлост смета, његово око види добро само у сумрак. Тихим корацима, без икаквог шума, он се прикрада обали, где вреба веће копитаре, тапире, морске свиње и видре. Никад не прати траг дивљачи по мирису.

Кад спази плен, припуби се као змија уз земљу, лежи неко време потпуно миран, а затим, шуњајући се, уз велике заобиласке неприметно му се привуче. Онда одмах скочи једном, ретко кад двапут, на жртву, прегризе јој врат и однесе је, још док се трза у самртникчом ропцу, у густиш да је поједе.

Од већег плена поједе обично само један део, затим се повуче у честар да се одмори, али не далеко. С вечери или ујутру враћа се да се још наједе меса своје жртве, али никад не долази по трећи пут. Оно што остане припада лешинарима, с којима јагуар увек има кубуре. Те дрске птице усуђују се да приђу на два-три метра када је он заузет ручком, али на најмањи његов покрет оне вешто узмакну. Понекад плен одвуче у густиш шуме, а често га пренесе чак и преко широке реке.

Док се још није ближе упознао с човеком, јагуар је избегавао сусрет и склањао му се с пута, али га је радознало посматрао издалека. Међутим, кад једном окуси човечје месо, јагуар, као и азиски тигар, не само да напада човека ако га сретне него га и вреба као и осталу дивљач. За њега онда нема слађе хране.

Најједноставнији и у исто време најнеопаснији начин лова на јагуаре је онај којим се служе Индијанци на ивици великих прашума, источно од Анда. Од неке биљке справљају најстрашниji отров који људи уопште познају звани „урари" или „кураре". Довољно је врхом игле умоченом у тај отров убости и највећу животињу — она ће се за неколико тренутака укочити и пасти мртва. Месо тако убијене животиње може да се једе без икаквих штетних последица.

Индијанци из прашума уопште не воле пушке, јер сматрају да се пуцањем разгони дивљач, што се не би могло ни оспорити. Поред тога, обична сачмарица, једноцевка или двоцевка, приликом лова на јагуара само повећава опасност. Ако се ова снажна звер не обори првим метком она ће сигурно напасти ловца макар била и рањена.

Скочиће прво на онога који је пуцао, не обазирући се на људе и псе у близини. Ни двадесет најбољих паса не могу да изађу на крај с једним јагуаром, јер, пре но што ће започети борбу, побегне пред псима на дрво и одатле скочи на жртву.

Становници великих шума иду у лов на јагуара већином појединачно, само са псима. Од оружја Инлијанци носе једну цев — дуваљку од бамбуса и тоболац са отровним стрелама које праве од лишћа неке врсте палме са оштрим врхом. Ово неугледно оружје обара дивљач сигурније него метак из најбоље пушке.

Када се приближи дрвету на које се успузао јагуар ловац дувањем избаци стрелу. Јагуар се не узрујава због убода јер је навикао на трње кад се провлачи кроз густо шипражје. Али већ после неколико тренутака услед дејства страшног отрова, удови животиње се укоче, снага је издаје и она се, у самртничком грчу, сруши с дрвета и ускоро угине.

Много смелијим од овог подмуклог начина лова, служе се ловци на западној страни Кордиљера. Ловац полази сам самцит у лов. У десној руци држи оштро копље, а у левој овчију кожу. Кад приђе близу јагуара, дражи га кожом истуреном испред себе. Јагуар бесно скаче на кожу мислећи да је то прави непријатељ, али тада из непосредне близине добија добро одмерен ударац копљем у срце. Ако рана није смртоносна, ловац мора копљем поново да га удари. Погодак је сасвим сигуран.

На имању мог познаника једног дана рано поподне неки од његових радника јавио је да су јагуари заклали две краве. Настало је, разумљиво, велико узбуђење. Сутрадан изјутра пошли смо сви у лов на јагуаре. Претражили смо у широком кругу околину и већ помислили да нам је труд узалудан, кад наједном приметисмо да нека снажна „унка" уплашено бежи.

Настаде дивља јурњава. Сви смо били на коњима. Чобани су витлали својим ласима. Уз гласне поклике сви смо гонили звер. Њени скокови постадоше краћи. Најзад, она се притаји у једном жбуну, који јахачи одмах опколише. Иако је било мало изгледа да ћемо звер ту ухватити ласом, чобани су их ипак набацивали. Јагуар је бесно фрктао док се није преварио и махнуо шапом за ласом. Чобани су баш то и чекали. Невероватном брзином затегли су га. Звер је била ухваћена и ловац подбоде коња и повуче је за собом иако је она узалуд покушавала да се закачи и задржи за нешто. Неколико тренутака доцније најјача и најопаснија јужноамеричка звер била је савладана.

WALT DISNEY'S ТОБИ ТАЈЛЕР

Да ли знате?

НАДГЛЕДА НУКЛЕАРНИ РЕАКТОР

Телевизиска камера велика као кутија за ципеле служиће за надгледање рада нуклеарног реактора кад су радијације сувише јаке и зато опасне по човека. Њена специјална конструкција од алуминијума, магнезијума, силицијума, титана и цирконијума пропушта атомске радијације које је притом не оштећују. Ова камера траје много дуже него досад употребљаване камере затвореног телевизиског система које су под зрачењем пропадале већ после 10—30 минута.

СУПЕРЗВУЧНИ АВИОН

У Суперзвучном авиону док лети од Токија до Париза моћи ће само да се доручкује. Предвиђено је укрцавање у Токију у 6 часова, у Каиро се стиже у 6,47, у Рим у 7, а у Париз у 7,15 часова. Авион ће летети брзином од 3.000 км на час.

РИБА СИСАР?

Нека природњачка експедиција која већ дуже времена проучава реку Амазону и њене притоке, открила је ових дана једну потпуно непознату врсту рибе. Нађена риба има на обема странама, на боковима, неку врсту жлезда из којих се на притисак цеди густа течност непријатног мириса. Младунци ове рибе кад се излегу из јаја стално прате мајку и из жлезда сисају течност.

Сматра се да ова риба, која се од осталих разликује и по неким анатомским појединостима, претставља прелазни облик између риба и сисара и да је остала из давних геолошких раздобља.

КАО ПОСЛОВИЦЕ...

У делима истакнутих личности увек се нађу мисли које по садржини звуче као народне пословице, које су плод вековног искуства. Има доста таквих мисли у делима великих писаца и уметника. Овде ћемо навести мисли Ралфа Емерсона (1803—1882), америчког филозофа, есејисте и песника.

Пријатеље ћете стећи само онда ако постанете и сами пријатељ.

Искреност је највећи комплимент који можете изрећи.

Ништа вам не може донети спокојство, ако га сами не створите.

Свакоме је понуђен избор између истине и спокојства. Узми које желиш — никад не можеш имати обоје.

Човек не живи само од хлеба него и од поверења.

Занимљиво, али...

Ласта у току лета улови до милион мува, мушица, комараца и других инсеката.

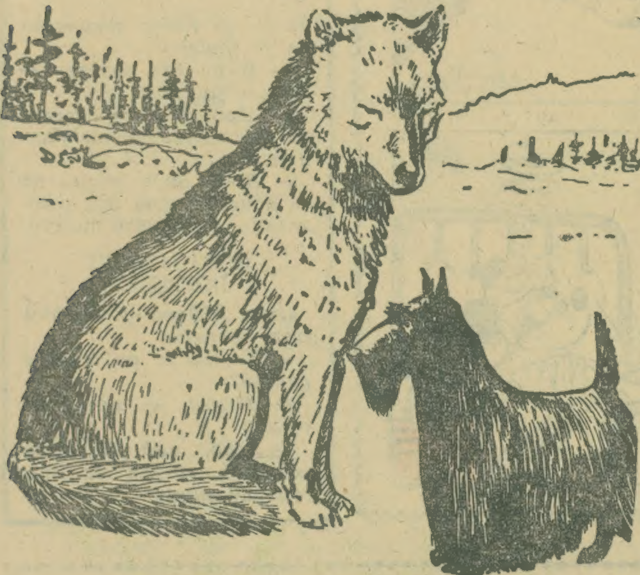
Царић за годину дана уништи до 10 милиона сићушних инсеката.

Јато од хиљаду чворака може да истреби 22 тоне скакаваца.

Кад би човек имао птичији апетит, појео би за један дан онолико хране колико му треба за месец дана.

КАД СЕ ТАНКЕР ЗАПАЛИ

„Господар пламена“, пловни објекат који ће служити за случај пожара на неком танкеру има заиста циновске размере. Дуг је 18 метара и има седам цеви које једновремено могу да избацују по 3.100 галона воде или 12.500 галона пене у минуту. Приправан је за случај пожара у луци Свенси у Јужном Велсу где се годишње истовари 3 милиона тона горива.

ОД ИСТОГ ПРЕТКА

Пси и вуци потичу од заједничког претка па зато ни време није успело да уништи њихове основне сличности. Они могу бити укрштани али ће и њихово потомство остати осетљиво на исте паразите и болести. И једни и други машу репом када су задовољни, подвију га када се уплаше, а реже када се наљуте.

КРАВЕ ГРЕЈУ КУЋУ

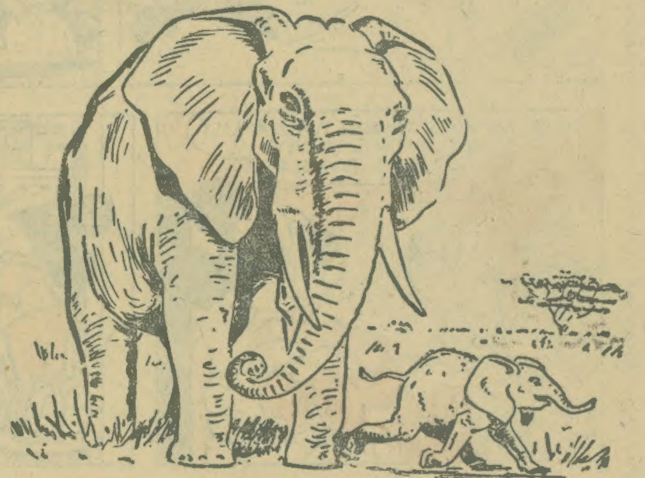
Данац Таг Есперсен сматра да су краве најекономичнији извор за грејање куће. Због добре изолације његова штала се прегреје па су потребни вентилатори. Да не би топао ваздух отишао у штету он је удесио да пролази кроз водени филтер да би се уклонио непријатни мирис, а затим да греје воду у кондензатору за радијаторе у кући. Хладан и пречишћен ваздух се враћа у шталу. На тај начин 14 крава загревају целу кућу врло јевтино.

ЦЕВ ЛОВАЧКЕ ПУШКЕ ОД ФИБЕРГЛАСА

Најновија ловачка пушка израђена у САД прво је ватрено оружје које има цев од фибергласа. Влакна од којих је начињена цев чврсто су повезана и дуга око 750 км. Оваква нова цев је трајнија јер не рђа, сигурнија је јер је два пута отпорнија на експлозију од челичне, мање се загрева и лакша је.

ДОБРА НАГРАДА

Зоолошки врт у Сент Луису у САД нуди 3.000 долара ономе ко научи једног мајмуна да лепо изговори реч „мама“ и „тата“. А ономе ко успе да научи шимпанза да се потпише или да сипа чај платили би нешто мање.

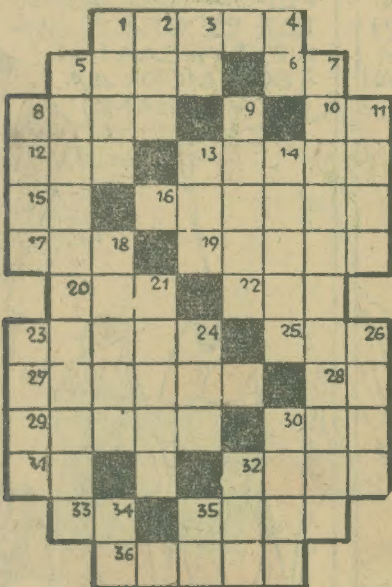
ПО МИШЉЕЊУ

Слоница носи младунче од 18 до 22 месеца. По мишљењу једног стручњака ово зависи само од пола младунчета. Ако је оно женско нормално се рађа после 19 месеци, док „мушкарчић“ после 22 месеца.

Водоравно: 1) летовалиште на Јадрану; 5) острво на Јадрану; 6) домаћа животиња; 8) дизалица; 10) свеза; 11) енглеска мера за дужину; 13) бања у Швајцарској; 15) лична заменица; 16) река у СССР; 17) врста јелена; 19) острво на Јадрану; 20) део тела код неких животиња; 22) шаховски термин; 23) наша планина; 25) сужањ; 27) астрво на Јадрану; 28) слово латинице; 29) град на реци Хоангхо; 30) врста поврћа; 31) првак; 32) једна животна намирница; 33) хемиски знак за криптон; 35) велика америчка мачка; 36) рибарски предео обрастао шумом у Сибиру.

Усправно: 1) острво на Јадрану; 2) љути корен; 3) слово латинице; 4) ономатопеја лавежа; 5) роман од Ремарка; 7) једна стилска фигура; 8) енглески песник (19 в.); 9) оснивач америчког института за испитивање јавног мнења; 11) предео између Сребрнице и Вишеграда; 13) кућа; 14) француски позоришни радник; 18) врста јела; 21) место на Јадрану; 23) врста грађевинског материјала; 24) место на Јадрану; 26) велико пољопривредно добро у Барањи; 30) река у СССР; 32) једна страна света; 34) истурени део копна у море; 35) иницијали нашег познатог сликара.

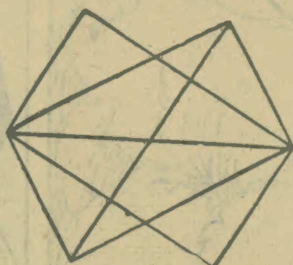

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ред; 4) леп; 7) Паја Патак; 10) иза; 11) Ара; 12) ор; 13) Кра; 15) ам; 16) Нера; 18) нана; 20) Дон; 21) Ена; 22 барка; 25) пас; 27) ала; 29) Инд; 31) загонетка; 34) иг; 35) дар; 36) ак; 37) јола; 39) гора; 41) ало; 42) Вар.

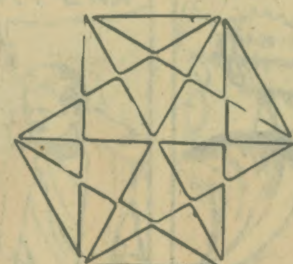
Усправно: 1) разред; 2) еја; 3) да; 4) ла; 5) ета; 6) Парано; 7) пион; 8) пир; 9) Кама; 13) канап; 14) анекс; 17) роб; 19) Ана; 23) Рајна; 24) глагол; 26) Анкара; 27) Азија; 28) аг; 29 ит; 30) Дакар; 32) ода; 33) ерг; 38) Ло; 40) Об.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Необичне слике

Неки пут случајно нацртате врло необичне слике. Оваква фигура некоме може да постане проблем — ако хоће да је у једном потезу, који се нигде не пресеца или понавља, поново нацрта.

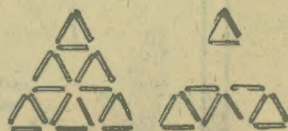
Укрштени прсти

Неко треба чврсто да затвори очи и да прекрсти кажипрст преко средњег прста. Једна оловка се провуче између њих и покреће горе-доле, тако да оба прста истовремено додирује. Имаће се осећај да су ту две оловке. Ако двема оловкама крећемо равномерно горе-доле, по спољним ивицама укрштених прстију онда ће на наше питање, колико је оловки? онај на коме се врши експеримент одговорити да је била једна. То долази од навике да крајевима прстију осећамо један предмет.

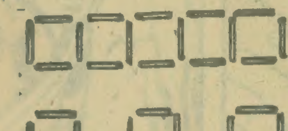
НЕОБИЧНО ПИСАЊЕ

Мислите да је лако написати своје име. Није баш увек тако. Ако иза парчета беле хартије ставите огледало и пишете тако да се у огледалу може прочитати ваше име — намучићете се. Рука ће вам ићи у свим већ навикнутим правцима који наравно неће дати оно што хоћете — ваше име у огледалу.

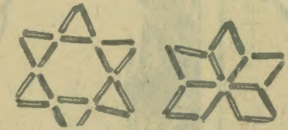
Шибице

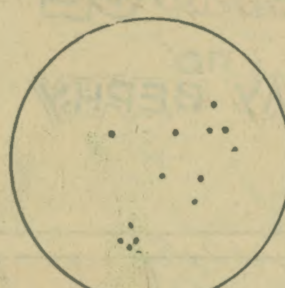
Уклоните пет шибица али тако да остане пет троуглова.

Од пет квадрата направите три али уклоните само четири шибице од којих можете направити и четврти квадрат.

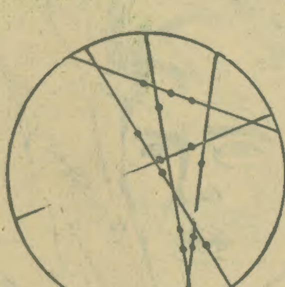

Промените положај шест шибица и две склопите па ћете уместо шестоугаоника и шест троуглова добити пет ромбова.

Задатак

У овом кругу треба да се уцрта пет правих линија али тако да се све међу собом секу а свака прође кроз три тачке.

Доскочица

Ако желите у овој игри некога да приморате да каже „плаво“ он ће се напрезати свим снагама да ту боју не помене. А ви га питајте о најразноврснијим предметима и њиховим бојама. Када се већ буде доста намучио, поставите му питање на које мора да одговори једино, рецимо, „браон“. Ви га онда прекинете: „Видиш, сад си ипак казао „браон“. Потпуно збуњен он ће се правдати: „Па и требало је да кажем „браон“ само не смем рећи „плаво“. И тако ће ипак рећи „плаво“.

...на свету има око 70 врста чапљи.

...као предмет у средњим школама за опште образовање хемија се први пут јавља крајем 18 века.

...на свету има 72 врсте голубова. Стручњаци тврде да голубови спадају међу веома паметне животиње и да се могу истренирати за многе корисне послове. На иницијативу

професора психологије на Колумбија универзитету Каминга, једна америчка фармацеутска лабораторија употребљава голубове за одабирање таблета. Наиме, голубови издвајају таблете које нису добро завијене.

...из грчко-римске литературе сазнајемо да се у Старом веку морска болест, и поред свих незгода које доноси, сматрала као корисна по организам јер помаже оздрављењу од других болести.

...електричне сијалице биле су на бродовима први пут

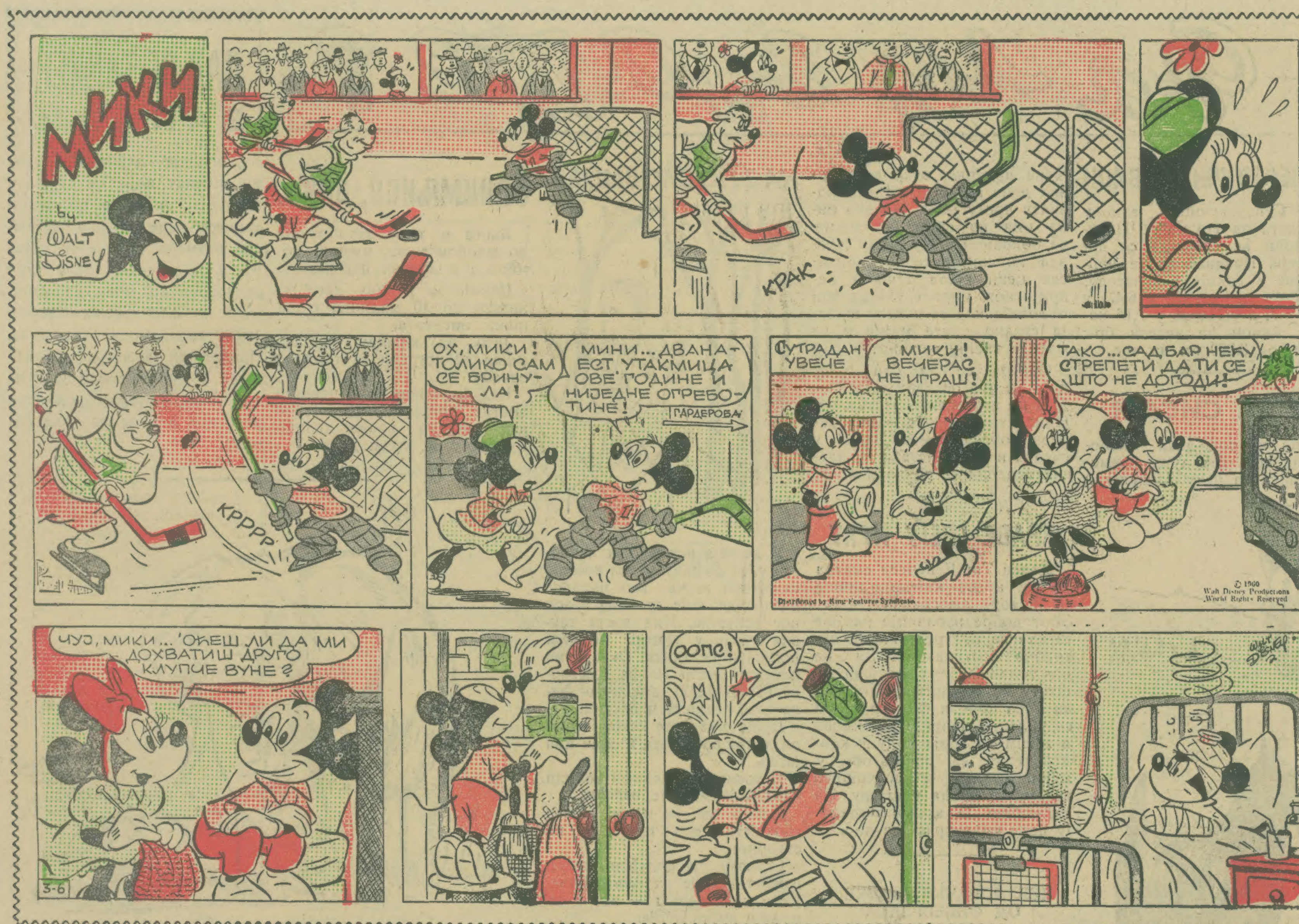

употребљене 1880 године, и то на америчком пароброду „Колумбија“. „Колумбија“ је тада добила 115 сијалица; данашњи велики бродови имају неколико десетина хиљада сијаличних места.

...све врсте цвећа производе нектар тачно у одређено доба дана. Хељда, например, производи нектар од 7 до 9

часова пре подне, а уљена репица од 2 до 4 поподне.

ПА ОНДА МОЛИМ ОНУ ДРУГУ ПОЛОВИНУ

Пера Ждера поручио у једном ресторану порцију пилетине. Згрануо се кад је видео колико је то мало, и кад су му рекли

да је то тачно половина, он је упитао:

— И ви ово зовете половина пилета?

— Наравно! — одговорио је хладнокрвно келнер.

— Лепо, онда молим да ми донесете ону другу половину овог истог пилета.

ОНДА МУ НИЈЕ ПОТРЕБНО

Пера Ждера у кафани пита келнера:

— Да ли и ви пијете штогод?

— Ништа, — одговори келнер.

— Лепо, кад је тако онда не морам да вам дам напојницу!

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је бињиш?

Кад је излазио лист „Домаћица"?

Шта је жива вага?

Какви су то мајмуни дрекавци?

ОДГОВОР:

БИЊИШ *је широк огртач од коже, обично постављен крзном. У турској царевини огртање свечаним бињишем*

сматрало се једном врстом одликовања. Носили су га турски коњаници, а и Срби.

ЛИСТ „ДОМАЋИЦА" *издавало је као свој орган Женско друштво у Београду од 1879—1914. Први уредник био је С. Бајаловић, Овај месечно-поучни лист био је најчитанији лист у женским круговима тога времена.*

ЖИВА ВАГА *је тежина живе животиње у килограмима. Установљава се мерењем. Извежбани касапи и трговци стоком могу и од ока да оцене приближну тежину. Постоје методи по којима се разним мерењима прорачунава жива вага, што зависи од: расе, година старости, степена ухрањености, пола, величине, исхране и од времена кад се мери у односу на дневно храњење — непосредно после јела говече може бити теже по неколико десетина килограма.*

ДРЕКАВЦИ *су род америчких широконосих мајмуна. Имају велики реп и окачени њиме о грану продорно се деру, па им отуд и назив. Живе у чопорима по шумама.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

ПО ЖИЛУ ВЕРНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика". штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900. полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200. полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.